

2020-10-29

Mark- och miljööverdomstolen

Svea hovrätt

Box 2290

103 17 Stockholm

Yttrande i mål M 13636-19 angående föreläggande enligt 12 kap 6 § miljöbalken i samband med anläggandet av ny väg 940 i Kungsbacka kommun

Naturskyddsföreningen i Kungsbacka och föreningen Värna Onsala (nedan kallade föreningarna) har av domstolen beretts möjlighet att yttra sig över Trafikverkets överklagande i mål M 13636-19. Som juridiskt ombud för föreningarna inkommer jag härmed med följande yttrande.

Föreningarna konstaterar inledningsvis att Trafikverket (TRV) inte framför något nytt av betydelse i sak. Föreningarna vidhåller vad som tidigare framförts i målet.

I målet är det fråga om att bygga en fyrfilig väg genom ett område, som är mycket värdefullt för de i målet aktuella arterna. TRV inte har visat att de av verket planerade skyddsåtgärderna vare sig på kort eller på lång sikt kommer att bidra till att upprätthålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus för vare sig fridlysta fågel- och fladdermusarter eller andra arter i det aktuella området. För att vägprojektet inte ska träffas av förbud enligt 4 § artskyddsförordningen (AF) krävs att åtgärder som är tillräckliga för att populationen av de aktuella skyddade arterna inte ska drabbas av försämring eller förstörelse vidtas. Sådana åtgärder måste fullt under och under relevanta tidsperioder erbjuda de funktioner som en population av en berörd art behöver för sin både fortplantning och vila. Om detta inte är möjligt får den skadliga effekten godtas först efter tillämpning av artskyddets undantagsregler i 14 § AF.

Aktbilagorna 65, 66, 67, 68, 69

De inlagor föreningarna tidigare inlämnat i målet rör främst i området mer ovanliga arter såsom örlav, guldsandbi, väddsandbi, korallorangelav, större vattensalamander, hasselsnok, övriga groddjursarter såsom lövgroda, fladdermöss (flera arter) samt buskskvätta, stare, sävsparv och gulsparrv vars gynnsamma bevarandestatus kan komma att påverkas negativt åtminstone lokalt. De handlingar som i målet enbart rör arterna gröngöling och mindre hackspett har inlämnats av TRV, även nu aktuell aktbilaga 66 handlar om dessa två arter.

Föreningarnas resonemang angående de 18 av 24 fågelarter som förekommer i området utgår från uppgifter i TRV:s egen MKB med bilagor. Vilka arter som åsyftas framgår således av TRV:s egna handlingar. Det borde mot bakgrund av detta inte vara svårt för TRV att bemöta föreningarnas talan i den delen. Att dessa arter kan komma att påverkas negativt beror främst på att marker för födosök, fortplantningsplatser och viloplats försvinner eller avskärs av vägen. Av den nya fågelinventering TRV insänt i målet, aktbilaga 71, framkommer dessutom vidare att det under inventeringarna 2020 noterades totalt 67 fågelarter, varav 61 med minst häckningskriteriet "möjlig häckning". Totalt 14 av dessa arter är klassificerade som rödlistade i den nya rödlistan och en art är upptagen i EU:s fågeldirektiv. Artantalet får enligt rapporten bedömas vara ganska högt, vilket är en funktion av en kombination av ett relativt småbrutet öppet odlingslandskap med hagmarker och bryn, våtmarker samt mer eller mindre slutna lövskogsmiljöer. Det finns således ett stort antal rödlistade arter i det berörda området varav en del är hotade. Detta gör området till ett värdefullt område ur naturvårdssynpunkt, inte minst ur ett fågelperspektiv.

Att TRV inte för varje enskild art har analyserat effekterna av vägprojektet, den störning och den förlust av djurens fortplantningsområden eller viloplats det innebär, kan inte anses ligga föreningarna till last. Bevisbördan ligger enligt 2 kap 1 § miljöbalken (MB) helt på TRV. Det är mycket oklart hur TRV kommer fram till att det planerade vägprojektet, oavsett om skyddsåtgärder vidtas eller inte, inte står i konflikt med förbudsbestämmelserna i artskyddsförordningen och att någon dispens därför inte krävs för att projektet ska kunna tillåtas utifrån dessa bestämmelser. Föreningarna delar inte TRV:s slutsatser när det gäller skyddade och hotade arter.

Artskyddsförordningen 4 § 2 p

Det är enligt 4 § 2 p AF förbjudet att avsiktligt störa dessa arter, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. TRV anser att de störningar som vägen kan komma att medföra inte kan anses vara sådan avsiktlig störning som avses i bestämmelsen. Föreningarna delar inte denna bedömning.

Stöd för tolkningen av begreppet störning finns bland annat i EU-kommissionens vägledningsdokument¹. Där anges att störning kan förekomma till exempel i form av ljud eller ljus, men den behöver inte fysiskt påverka arten direkt utan även indirekta effekter innefattas. Det kan handla om att arten flyr och därmed utsätts för omständigheter som gör att den lättare blir till byte för andra djur, förlorar stora mängder energi eller att deras ungar utsätts för fara genom att de förflyttas eller att de svälter ihjäl. Intensitet, tidsperiod och frekvens har betydelse för vilken påverkan störningen har. En störning som påverkar artens överlevnadschanser, reproduktion eller utbredning är otillåten. En åtgärd som påverkar exempelvis en fågelarts häckningsframgång genom att bopplatsen överges eller att färre antal ungar än annars blir flygfärdiga är inte tillåten om detta leder till att artens population minskar i området, särskilt om arten har en ogynnsam bevarandestatus.

Avsiktlig betyder i sammanhanget att den som utför åtgärden förstår den förutsägbara konsekvensen av sitt handlande och ändå genomför den, det vill säga är medveten om att ett skyddat djur sannolikt störs, även om störningen inte var syftet med åtgärden. När det gäller tolkningen av begreppet avsiktligt har detta begrepp när det gäller art- och habitatdirektivet tolkats av EU-domstolen i åtminstone två fall (mål C-103/00 och C-221/04).

EU-kommissionens vägledningsdokument har också betydelse för tolkningen av begreppet. Kommissionen uttalar där bland annat följande (s. 35):

”Utgående från det synsätt som domstolen tillämpat i målen C-103/00 och C-221/04 skulle följande definition kunna framläggas: ”Avsiktliga” gärningar är gärningar som utförs av en person som vet, i ljuset av gällande lagstiftning för den aktuella arten, och den allmänna information som riktats till allmänheten, att hans gärning sannolikt kommer att orsaka skada för en djurart, men strävar efter att åstadkomma denna skada, eller åtminstone medvetet accepterar det förutsägbara resultatet av gärningen.”

EU-domstolens praxis har även följts av Mark- och miljööverdomstolen i bl a målen MÖD 2014:47, 2014:48 samt 2015:3.

När den som utfört eller avser utföra en åtgärd således är medveten om den förutsägbara konsekvensen av sitt handlande, även om störningen eller förstörandet inte var syftet med åtgärden och ändå genomfört eller planerar utföra den, uppstår alltså en sådan avsiktlig störning som avses i 4 § 2 p AF.² Trafikbuller, ljus och påkörning av fåglar, fladdermöss, groddjur m m är en i högsta grad förutsebar konsekvens av att anlägga en två respektive fyrfilig väg i aktuellt område.

---

¹ Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the habitats Directive 92/43/EEC

² Se även NATURVÅRDSVERKET Handbok 2009:2 • Handbok för artskyddsförordningen del 1- Fridlysning och dispenser. Sid 8.

Det är idag känt att buller har en större inverkan på fåglar i deras rast- och övervintringslokaler än vad som tidigare har antagits. Ett flertal vetenskapliga studier visar att antalet fåglar minskar i bullerstörda miljöer jämfört med ostörda referensområden och att störningen minskar med avståndet från bullerkällan. Påverkan på populationstätheten bland fåglar har observerats redan vid bullernivåer kring 45 dB(A). Höga bullernivåer på grund av mänsklig störning, såsom bilar i rörelse, kan ge kumulativa störningseffekter. För att bedöma den eventuella störningen på fåglarna måste kommande bullernivåer inklusive förekomsten av impuls ljud jämföras med hur det sett ut det senaste decenniet. Sådana bullerstudier saknas i målet. Det kan varken uteslutas att fågelfaunan inte påverkas negativt av den sökta verksamheten eller att en sådan negativ påverkan skulle kunna utgöra en betydande störning på områdets fågelfauna. Försiktighetsprincipen bör få genomslag i prövningen när det råder stor osäkerhet om skaderisken och är en viktig utgångspunkt i fallet.

Härtill kommer att det inte är möjligt att "kompensera" med skydds- och försiktighetsåtgärder beträffande vidtagande av åtgärder som strider mot 4 § 2 punkten AF.

Artskyddsförordningen 4 § 4 p

Utgångspunkten i 4 § p 4 AF är att en arts fortplantningsområde och viloplats inte får skadas eller förstöras. Föreningarnas invändningar i detta mål mot vägprojektet grundar sig huvudsak på denna bestämmelse.

Trafikverket anser att påverkan på arternas fortplantningsområden eller viloplatsen genom avverkning av skog och anläggandet av vägen endast strider mot förbudet i 4 § 4 p AF i det fall det finns risk för att gynnsam bevarandestatus för respektive art påverkas av åtgärderna. Verket har i sitt överklagande hänvisat till mål M 10104-17. TRV:s bedömer på oklara grunder att ingen av de i målet aktuella arternas bevarandestatus påverkas av vägprojektet, oavsett om föreslagna skyddsåtgärder vidtas eller inte.

Föreningarna vill med anledning av detta ange följande.

- För att möjliggöra en bedömning av om ett projekt kan tillåtas med hänsyn till påverkan på skyddade arter krävs således ett fullgott beslutsunderlag där det tydlig framgår hur fridlysta arter och deras fortplantnings/reproduktionsområden och viloplatsen kan komma att påverkas och huruvida föreslagna skyddsåtgärder är tillräckliga för att verksamheten/åtgärden inte ska medföra krav på artskyddsdispens enligt artskyddsförordningen. Detta framgår även bl a praxis från Mark- och miljööverdomstolen och av Naturvårdsverkets handbok för artskyddsförordningen 2009:2 Del 1. Sådant beslutsunderlag saknas i föreliggande mål.

För att komma fram till om det planerade vägprojektet riskerar gynnsam bevarandestatus för någon eller flera av de hotade arter som finns i området och vars fortplantningsområdet eller viloplatsen kan komma att skadas eller förstöras måste utredas inte bara vilka arter som finns i området, utan även hur dessa arters fortplantningsområden och viloplatsen påverkas samt vilken betydelse detta kan ha för arternas gynnsamma bevarandestatus.

För en majoritet av de hotade och fridlysta arterna (exempelvis fladdermöss) har ingen relevant analys gjorts av TRV angående huruvida deras bevarandestatus riskerar att påverkas. Enligt föreningarna har TRV inte heller i de senaste kompletteringarna presenterat relevanta analyser och bedömningar för samtliga rödlistade och fridlysta arter som berörs av effekterna av vägprojektet. Föreningarna anser att analyser av effekter på skyddade och rödlistade arter rimligen omfattar inte enbart bedömningar utifrån generella och allmänna resonemang, utan även utifrån djupare kunskap om respektive art. Hur TRV utan sådan relevant analys för varje enskild art har kommit fram till slutsatsen att ingen av arternas gynnsamma bevarandestatus påverkas, ens utan skyddsåtgärder, är omöjligt att avgöra.

Av kommissionens vägledningsdokument framgår att det kan vara möjligt att vidta åtgärder som säkerställer kontinuerlig ekologisk funktionalitet hos platser för fortplantning och som därigenom åstadkommer efterlevnad av artikel 12. En sådan skyddsåtgärd kan vara att utöka platsen eller skapa nya habitat på eller i direkt funktionellt samband med en plats för fortplantning och vila som motvikt mot förlust av delar av platsen. Det ekologiska värdet för den berörda arten av åtgärden ska styrkas tydligt. Skyddsåtgärder kan vara ett alternativ när en verksamhet påverkar delar av en plats för fortplantning. Platsen bör till följd av vidtagna skyddsåtgärder förbli av minst samma storlek och behålla minst samma kvalitet för den berörda arten.

I mål C-441-17 slår EU-domstolen fast att:

”För de fågelarter som anges i bilaga I till fågeldirektivet måste dessa åtgärder bland annat vara ägnade att säkerställa arternas överlevnad och fortplantning, samt fortplantning, ruggning och övervintring för de regelbundet förekommande flyttfågelarter som inte är angivna i bilagan. Dessa åtgärder kan inte begränsas till att förebygga externa skador och störningar som orsakats av människan, utan de måste beroende på de faktiska förhållandena även omfatta positiva åtgärder för att bevara eller förbättra områdets status (dom av den 13 december 2007, kommissionen/Irland, C 418/04, EU:C:2007:780, punkterna 153 och 154).”

TRV redovisar återigen de skötselåtgärder verket tidigare föreslagit (om än något reviderade); veteranisering av träd, skapande av död ved, uppsättning av trädstammar med förhöjda naturvärden, avverkning av gran samt skapande av ersättningsdamm. Detta innebär enligt föreningarna på intet sätt att tillräckliga skyddsåtgärder såsom nya permanenta livsmiljöer tillskapas med säkerhet. TRV redovisar åtgärder som sägs fungera, men utan att resonera kring riskerna med att stora arealer mark försvinner. Hur TRV avser att säkerställa att skyddsåtgärderna medför att det berörda områdets kontinuerliga ekologiska funktion för de aktuella arterna bibehålls framkommer heller inte. TRV har inte kunnat ange någon enda studie enligt vilken de av TRV föreslagna skyddsåtgärderna skulle ha någon positiv effekt för gynnsam bevarandestatus för de i detta mål aktuella arterna.

Föreningarna vill i sammanhanget hänvisa till Mark- och miljööverdomstolens avgörande i mål M 10717-17 där domstolen utvecklar sin syn på tillämpningen av artskyddsförordningens förbud i en tillståndsprövning. I målet uttalar sig Mark- och miljööverdomstolen om flytt av arter och konstaterar att det inte framgår av ansökan hur arterna ska flyttas och var de ska placeras. Bolagets dispensansökan avslogs därför. Därmed slår domstolen fast att man måste uppnå en viss nivå av vetenskaplig säkerhet när det gäller effekten av en åtgärd för att denna ska kunna godkännas.

Föreningarna noterar även att rapporten "ÅTGÄRDSPLANER FÖR GRÖNGÖLING OCH MINDRE HACKSPETT PÅ ONSALAHALVÖN I KUNGSBACKA KOMMUN", aktbilaga 66, rör arterna mindre hackspett och gröngöling. Det saknas i utredningen uppgifter om huruvida dessa planerade och redan vidtagna åtgärder kan ge eller medfört några positiva effekter för mindre hackspett eller gröngöling. Än mindre framgår, annat än som en from förhoppning, att åtgärderna skulle ha sådan positiv effekt på nu aktuella arter, såsom andra fågelarter och fladdermöss, på ett sätt som medför att förbudet i 4 § AF inte träder in.

- Enligt nuvarande svensk praxis krävs det en risk för påverkan på bevarandestatusen för en art för att förbuden i 4§ AF ska aktualiseras.

I dom M 10104-17, som TRV hänvisar till, uttalar Mark- och miljööverdomstolen visserligen att skyddet enligt 4 § 4 AF är direkt kopplat till artens bevarandestatus. Domstolen hänvisar dock vidare till kommissionens vägledningsdokument där det uttalas att syftet med bestämmelsen i artikel 12.1.d är att skydda den ekologiska funktionaliteten hos fortplantningsområden. Sådana områden får inte skadas eller förstöras av mänsklig verksamhet, utan de ska fortsatt erbjuda det som krävs för en viss djurart när den ska fortplanta

sig med framgång. Domstolens slutsats i målet som handlade om arten tjäder, var att även om tjädern är klassificerad som livskraftig i den svenska rödlistan och arten förekommer med stor utbredning i landets norra delar, måste hänsyn tas till storleken på och förutsättningarna för tjäderbeståndet på lokal och regional nivå. Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning kunde de åtgärder som omfattades av den anmälda skogsavverkningen i målet leda till att det berörda områdets kontinuerliga ekologiska funktion för tjäderpopulationen i området inte kunde upprätthållas. Vid den avvägning mellan allmänna och enskilda intressen som ska göras innan ett föreläggande eller förbud meddelas enligt 12 kap 6 § miljöbalken, ansåg Mark- och miljööverdomstolen att det allmänna intresset av att skydda miljöer som är lämpliga fortplantningsområden för tjäder vägde tyngre än klagandenas intresse av att avverka skog. Föreningarna anser att Mark- och miljööverdomstolens resonemang istället för att tala för TRV:s yrkande snarare stödjer föreningarnas talan.

I mål C-441-17 som rör den polska skogen Bialowieska ger EU-domstolen uttryck för en strängare tolkning av art 12.1 d i art- och habitatdirektivet än vad Mark- och miljööverdomstolen i praxis tidigare gjort. Bland annat uttalar domstolen att de förbud som ställs i art 12 art- och habitatdirektivet, motsvarande 4 § 4 p AF, är absoluta och oberoende av antalet exemplar och förekomsten av de arter som omfattas av ett strikt skydd för bevarande. Den allmänt utbredda förekomsten av en art kan således inte motivera en intensifiering av åtgärder som kan medföra att dessa förbud överträds.

Föreningarna vill också hänvisa till EU-domstolens förenade mål C-473-19 och C-474/19 där frågor om tolkningen av art 12.1 i art- och habitatdirektivet hänskjutits till EU-domstolen av Mark- och miljödomstolen i Vänersborg. Generaladvokaten har den 10 september i år meddelat förslag till avgörande. Generaladvokatens förslag till avgörande är givetvis inte ett slutligt besked från EU-domstolen. Skulle EU-domstolen döma i enlighet med generaladvokatens förslag innebär det emellertid att den svenska tillämpningen av artikel 12.1 art- och habitatdirektivet och art 5 fågeldirektivet inte är korrekt. Sammanfattningsvis anser generaladvokaten att det inte krävs en risk för försämring på en arts bevarandestatus när det gäller att döda, förstöra eller samla in ägg eller förstöra fortplantningsområden och viloplats för arter för att förbudet ska aktualiseras. Förbudet i art 12.1 art- och habitatdirektivet gäller vidare alla levnadsstadier hos de djur som omfattas av förbudet³.

I förevarande fall är det okänt exakt vilka arter som omfattas, hur många individer av dessa arter som kan komma att försvinna samt framför allt hur de

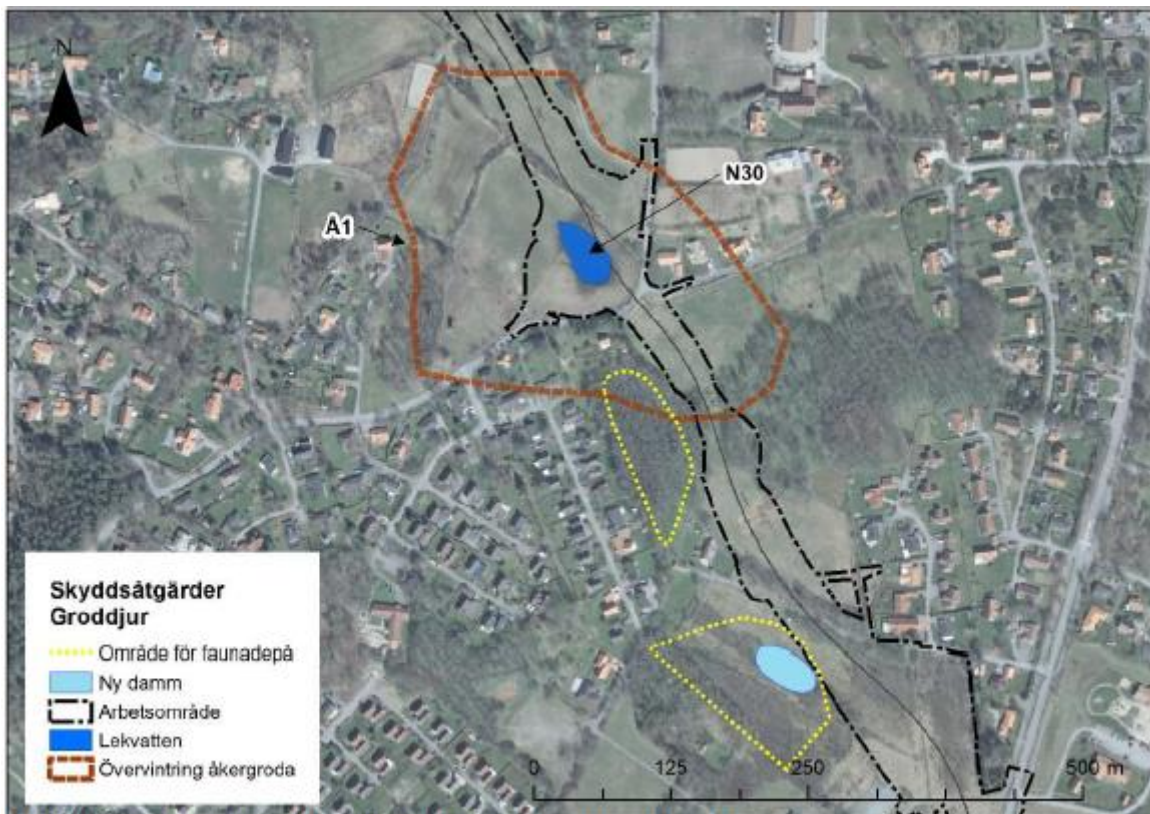
---

³ Se särskilt punkterna 51-55 samt 67-69 i generaladvokatens förslag.

kommer att påverkas av vägprojektet. Att många skyddade och rödlistade arter finns i området är däremot väl känt.

Anläggande av ersättningsdamm

TRV påstår att groddjurens huvudsakliga landhabitat är på samma sida av den nya vägen som dammen. TRV har dock inte redovisat något stöd för detta påstående. I den anmälan om 12 kap 6 § samråd som TRV inkommit med 2017-10-17, sidorna 23-24, redovisas ett område för övervintring av åkergroda. Se nedanstående figur, sid 24.

Figur 15. Skyddsåtgärder N30 våtmark Rydet och övervintringsområde Å1

Det redovisade övervintringsområdet ligger runt den befintliga dammen. Nämda område kommer att till stora delar asfalteras på grund av anläggande av cirkulationsplats med tillhörande tillfartsvägar. TRV har alltså redovisat landhabitat för groddjur, men inte något som är relevant för den planerade ersättningsdammen.

Den planerade ersättningsdammen ska även enligt TRV:s planer utformas så att den inte torkar ut sommartid. I dammar som inte torkar ut finns det dock risk att fisk etableras, vilket kan leda till att ägg och rom från groddjur kan bli föda åt fisk. Detta kan leda till att dammens värde för reproduktion av groddjur påverkas negativt. Det är vidare fortfarande oklart om och hur den planerade ersättningsdammen kommer att skötas.

De åtgärder Trafikverket föreslår vad avser ersättningsdamm för område N31 kommer att innebära avsevärda försämringar för groddjur.

Aktbilaga 71

Trafikverket har låtit utföra inventeringar av fåglar år 2012 och 2020. Vid 2012 års inventering fann man 4 rödlistade arter i vägområdet. 2020 fann man 16 rödlistade arter.

Föreningarna noterar att inventeringsområdet i den senaste inventeringen är mycket stort, huvudsträckan är ungefär ca 7 km och omfattar en areal om ca 65 ha. Inventeringen har utförts under några timmar under sju fältdagar under perioden början av maj–slutet av juli 2020. Rapportförfattarna uppger dock att det finns vissa brister, och det beror främst på tidpunkten för start av inventeringen, som påbörjades först i början av maj. Tidiga vårbesök skulle bland annat ha kunnat öka chanserna för observationer av vissa tättingar och vidare främst i odlingslandskapets biotoper eller i våtmarksmiljöer. Vädret under nattfågelinventeringen var optimalt, men ytterligare en nattfågelinventering lite tidigare skulle möjligen kunna ha inbringat några fler arter. Om man jämför inventeringsresultatet med utfallet för aktuella rutor i Atlasinventeringarna 1973–1984 (Svensson m.fl. 1999) och senare Hallands Fågelatlas 2004–2009 (Wirdheim 2014) samt väger in inventeringsområdets förekomst av naturmiljöer, så finns enligt författarna en potential att finna flera arter än vad de observerat.

Totalt 15 prioriterade fågelarter noterades 2020. Av dessa var 14 arter rödlistade och en art listad i lista 1 i fågeldirektivet. Samtliga funna rödlistade fågelarter 2020 bedöms enligt rapporten kunna vara häckfåglar inom inventeringsområdet. Av de rödlistade arterna är tornseglare och grönfink klassificerade som starkt hotade (EN), stare och hussvala som sårbara (VU) medan mindre hackspett, björktrast, svartvit flugsnappare, ärtsångare, rörsångare, grönsångare, gråkråka, entita, sävsparv och gulsparr klassificeras som nära hotade (NT). Alsumpskog och alkärr är de mest artrika och värdefulla fågelmiljöerna, och 24–30 arter noterades i flera objekt trots att inga totalinventeringar gjordes.

Det framgår tydligt att vägområdets naturvärden nu framstår som väsentligt mycket högre än vad som tidigare angetts. Det aktuella vägprojektet kommer att leda till förstörelse av häckningsmiljöer och viloplatsar, bullerstörning samt dödande av djur genom påkörning. Föreningarna anser att 2020 års inventering tydligt visar att dessa konsekvenser kommer att drabba betydligt fler skyddsvärda arter än som tidigare varit känt. TRV:s ofta upprepade påstående att väg 940 skulle kunna byggas enligt redovisad plan utan några som helst allvarliga skadeverkningar för skyddsvärda djurarter framstår alltmer som felaktigt. TRV har på grund av resultatet av 2020 års fågelinventering istället kommit mycket längre ifrån att kunna undvika artskyddsförordningens förbud.

Slutord

Det framgår av handlingarna i målet att de åtgärder som TRV avser att utföra för anläggande av ny väg skulle förstöra områden som utgör fortplantningsområden för flera skyddade arter och som enligt 4 § 4 p AF inte får skadas eller förstöras. Vidare medför vägplanerna sådan otillåten avsiktlig störning som avses i 4 § p 2 AF. Artskyddsdispens krävs därmed och en ansökan om dispens skulle inte gå att bevilja.

De kunskapsluckor som finns hos TRV innebär att verket inte lever upp till kunskapskravet i 2 kap 2 § MB. Det är inte utrett vilka arter som kan komma att påverkas, hur dessa arter kan komma att påverkas, om gynnsam bevarandestatus för dessa arter kan komma att påverkas eller de föreslagna skyddsåtgärdernas effektivitet för att upprätthålla den kontinuerliga ekologiska funktionen. Föreningarna vill dock understryka att de föreslagna skyddsåtgärderna aldrig kan anses utgöra sådana åtgärder som kan undanröja artskyddsförordningens krav så att vägprojektet inte skulle strida mot 4 § 4 p AF. En förbjuden nettoförlust enligt art- och habitatdirektivet skulle genom vägbygget uppstå. Enligt försiktighetsprincipen kan därför vägprojektet inte komma i fråga.

Skulle EU-domstolen döma i enlighet med generaladvokatens förslag i de förenade målen C-473-19 och C-474-19 får det konsekvenser för nuvarande prövning när det gäller bedömningen enligt 4 § artskyddsförordningen. Föreningarna anser därför att avgörande i förevarande mål bör avvakta till dess att EU-domstolen meddelat dom i målet om förhandsavgörande.

I övrigt hänvisas till de inlagor föreningarna tidigare ingivit i målet.

Dag som ovan

Gunilla Högberg Björck